

Végül a munkatárs megfogalmazza a nagy ígéretet is, nevezetesen: „a publikációs technológiákban és az információ eljuttatásában bekövetkezett jelentős változások ellenére az előfizetési ügynökségek mindenképp arra készülnek fel, hogy a használat minden vonatkozásban segítsék, és együttműködjenek vele”.

MAJSTROVIČ, T. V.: Problemy formirovaniâ fonda elektronnyh dokumentov. = Naučnye i tehničeskie biblioteki, 10. sz. 2000. p. 37–42.

[CAMPFENS, Ivonna] KAMPFENS, I.: Novaâ rol' podpisnyh agenstv. = Uott, p. 43–49./

(Futala Tibor)

Szlovákiában is megszületett a „posztszocialista” könyvtári törvény

Szlovákiában 183/2000 Z. z. szám alatt megszületett az új könyvtári törvény, amit a műemlékvédelmi, a múzeumi és a Matica slovenskáról szóló korábbi törvény módosítása-kiegészítése kísért. A szóban forgó korábbi törvényekhez azért kellett hozzányúlni, mivel az új könyvtári alapjogszabály a történeti könyvgyűjteményekkel való bánásmódot is hatókörébe vonja, az eleddig a Matica slovenská égisze alatt működő „kvázi” nemzeti könyvtárat és a nemzeti kultúra emlékgyűjteményét pedig – a két részintézményt összevonva – önálló nemzeti könyvtárrá emeli.

A törvény kereken nyolc éven át „érlelődött”, ui. első változata 1992 májusában készült el. A 2000. május 12-ig tartó időszakban számos változata és ellenváltozata akadt el a szakmai jogszabály-előkészítés és az állami jogszabályalkotás útvesztőiben.

Az 1. § szerint a törvény hatálya valamennyi olyan könyvtárra kiterjed, amely „könyvtári-információs szolgáltatásokat biztosít a köz számára”, illetve történetileg értékes gyűjtemény vagy mű. A köz értelmezése kiterjesztő: az is annak számít, ha csak meghatározott szegmensek jogosak a könyvtári szolgáltatások igénybevételére.

„A könyvtári rendszer része az állami információs rendszernek, tagjai pedig a Szlovák Nemzeti Könyvtár, a tudományos könyvtárak, a felsőoktatási könyvtárak, a nyilvános könyvtárak, az iskolai könyvtárak és a szakkönyvtárak” – definiál a 4. §.

A fentieknek megfelelően a könyvtár fenntartója egyaránt lehet központi államigazgatási szerv, területi hivatal, község (azaz: községi vagy városi önkormányzat), továbbá egyéb jogi vagy fizikai személy (ez utóbbi a könyvtárat saját szervezeti egységeként tarthatja fenn). Ezt követően a törvény az egyes könyvtár típusokat definiálja, illetve

határozza meg feladataikat (6–11. §). Ezeket a feladatokat itt nem szükséges – egy-két érdekesebb mozzanattól eltekintve – részletesen felsorolni, ui. kvadrálnak a jelenleg „levegőben lévő” korszerű meghatározásokkal. A szóban forgó paragrafusban közös elem, hogy minden könyvtárat „jogi személyként vagy valamely jogi személy szervezeti egységként” határoz meg.

A törvény a tudományos (egyben nyilvános) és a felsőoktatási könyvtárakról szólva név szerint is felsorolja azokat a fontos könyvtárakat, amelyeket nem lehet egyetlen jelzővel illetni. Így nevesítetik a tudományos könyvtárak között a pozsonyi Egyetemi Könyvtár, a besztercebányai Állami Tudományos Könyvtár, a kassai Állami Tudományos Könyvtár, az eperjesi Állami Tudományos Könyvtár és a Szlovák Tudományos Akadémia Központi Könyvtára. Tudományos szakkönyvtárként szerepel a §-ban a Szlovák Orvosi Könyvtár, a Szlovák Köztársaság Tudományos-Műszaki Információs Központja. A felsőoktatási könyvtárak közül szakkönyvtárként nevesítettek: a pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetem Szlovák Közgazdasági Könyvtára, a zólyomi Műszaki Egyetem Szlovák Erdészeti és Faipari Könyvtára és a nyitrai Szlovák Mezőgazdasági Egyetem Szlovák Mezőgazdasági Könyvtára.

A nyilvános könyvtárak hármass (községi, regionális és területi szintű) tagolódása nyomán hierarchikus feladatmegosztásokat olvashatunk a 9. §-ban. E helyütt annyit kell megjegyezni, hogy a regionális könyvtárak javarészt járási könyvtárak, de őket még nem lehetett törvénybe foglalni, minthogy az országban késik a területi közigazgatási reform. A nyilvános könyvtári részrendszerbe szervezen beépült mind a módszertani, mind a tanácsadói tevékenység, a területi könyvtárak szintjén pedig adva van az állami általános tudományos könyvtárral való „behelyettesítés” lehetősége.

Átugorva a semmiféle szakmai nővumot nem hozó iskolai könyvtári paragrafust, a törvény (11. §) a *szakkönyvtárakat* a következő megállapításokkal minősíti. Leszögezi, hogy a szakkönyvtárnak speciális (szakosított, szakosodott) állománya van, információs-könyvtári szolgáltatásokkal fenntartóját, illetve a fenntartó engedélyével a közt látja el. A szakkönyvtár lehet egyházi, vallásos egyesületi, orvosi, műszaki, katonai, mezőgazdasági, fegyintézeti, múzeumi és galériai, közigazgatási-közgazdasági könyvtár. Ezenkívül ebben a paragrafusban szerepel név szerint a parlamenti, a vakok szolgálatára álló és a kassai gyerekkönyvtár.

A könyvtár *fenntartási feltételeiről* szólva (12–17. §) az új törvény kommentálója a következőket jegyzi meg: „A törvény jelentős figyelmet fordít a könyvtár alapítójának-fenntartójának, valamint magának a könyvtárnak a jogaira és kötelezettségeire. Meglehetősen részletességgel jellemzi a könyvtári állományt, a könyvtári-információs szolgáltatásokat, meghatározza a könyvtáros mint szakember személyét és a könyvtárak finanszírozását. A könyvtárfenntartó feladatainak felsorolása ugyancsak eléggé terjedelmes, s ha e feladatok úgy teljesülnének, ahogyan fel vannak sorolva (pl. megfelelő terek biztosítása a könyvtár számára, a könyvtár ellátása személyzeti és pénzügyi szempontból, gondoskodás az állomány rendszeres gyarapodásáról), a könyvtárak optimálisan funkcionáló intézményekké fejlődőnének...” Ehhez később még hozzáfűzi az ironikus mondatot: „Mint-hogy a törvényeket be kell tartani, biztosan így lesz (valóban lesz-e?).”

A történeti művek és gyűjtemények – meglehetősen szigorú – kezelését szabályozza a törvény 18–21. §-a. Ezt követően kerül terítékre a *Kulturális Minisztérium* feladatköre a könyvtári rendszerrel kapcsolatban. Eszerint a minisztérium

- a) a könyvtári területen és a történeti dokumentumok és könyvállományok terén irányítja és koordinálja az államigazgatás teljesítményeit, és meghatározza e tevékenység fő irányait;
- b) a könyvtári rendszer fejlődésének biztosítása érdekében megteremti a szükséges jogi és szervezeti feltételeket;
- c) ugyancsak megteremti a feltételeket a könyvtárak informatizálására és az állami információs rendszerbe történő bekapcsolására;

- d) gondozza a Szlovák Köztársaság könyvtárainak jegyzékét, és működteti a könyvtárak állami statisztikai nyilvántartását;
- e) ellenőrzi e törvény előírásának betartását, illetve azokét az általánosan kötelező jogszabályokét, amelyeket e törvény betartása érdekében adtak ki;
- f–j) pontban a történeti állományokkal kapcsolatos tennivalók és engedélyezési jogszabályok szerepelnek.”

A 23. § igazi jogszabályozási csemege, ui. a Kulturális Minisztérium *büntetések*et szabhat ki, mégpedig 20 ezer koronáig bizonyos fenntartói mulasztásokért, 50 ezer koronáig a könyvtárak mulasztásaiért, és 1 millió 500 ezer koronáig történeti állományok illegális kivételért. A tényleges büntetés összegét a vétség súlyossága, elkövetésének módja, tartama és következményei alapján kell megszabni.

Befejezésként a törvény a *végrehajtási utasítások* kiadása (könyvtárközi kölcsönzés, nemzetközi kiadványcsere, bibliográfiai rendszerfejlesztés, kk, történeti állományok kezelése stb.) felől rendelkezik, átmeneti rendelkezést tartalmaz a Matica slovenskát érintő átszervezéssel kapcsolatban, és hatályon kívül helyezi az elavult könyvtári jogszabályokat.

Az új törvény 2000. július 1-jén hatályba lépett.

Ha e referátum készítője megjelölheti a törvényben azt, ami neki tetszett benne, akkor a következőkre hívna fel a figyelmet:

- a szabályozás rugalmas (többféle funkció ellátásának lehetősége ott mindenütt, ahol ez racionális),
- a könyvtári rendszer egyértelműen része az állami információs rendszernek.

/GONDOVÁ, Daniela: *Máme zákona o knižniciach, a čo d'alej?* = Bulletin Slovenskej asociácie knižníc, 8. köt. 3. sz. 2000. p. 3–8./

Zákon NR SR číslo 183/2000. Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej. = Uott, p. 9–21./

(Futala Tibor)